

W A L W E

ILMUB KAKS KORD KUUS.

•••

Toimetus ja talitus: Wiru tän. 16. Tallinnas. Sealsamas tellimiste wastuwõtmine. Kõnetr. 499.
Kontor on awatud kella 10—3 p.

Nr. 42.

Laupäewal, 30. juunil 1923.

3 aastakäik

Sisu: Kuidas riik jällegi 42 miljonist ilma jäi. — Meie sõjawäe warustuswalitsus ja warustamine. — Wannutatud adwokaatide nõu'ogugu. — Sõjawäe terwendamisele. — Naiskommunistide põgenemise järelkaja. — Tasugem wabadussõja auwõlad. — Tallinna sadamast. — Tolliwaliitsuse telgitagused. — Sõjamineisteriumi kulisside tagused tegutsemised. — Wäärnähitud maareformi teostamisel. — Riigihuwide „kaitsemine“. — Mitteõiglasest tulumaksu määramisest.

KUIDAS RIIK 42 MILJONIST JÄLLEGI ILMA JÄI?

Omaval ajal pandi tollimaksude alal rahaministri nõudmisel wabariigi walitsuse poolt korraldus maksuma, mille järele sisseweetawa püülijahu peale tollimaksuks määrati 160 marka puudast, kuna sisseweetawad nisuterad tolli alt wabaks jäeti. Seda sammu põhjendati muu seas sellega, et kodumaa jahuweskitele tööd ühtlasi ka rahwale odawamat saiajahu muretseada.

Ajakirjandus, peale pangapõllumeeste oma, tunnistas walitsuse sammu ebaõnnestunuks, sest firmad, kes nisuteri sisseweewad ja siin jahwatawad, ei saa jahu igatahes odawamalt müüma, kui teised firmad, kes walmis jahu weewad.

Nisuterade sisseweoga ja nende ümberjahwätamisega teeb tegemist praegu a. s. „Rotermanni tehased.“ Isegi börsel on jahu „Rotermanni tehaste“ märgi all liikumas. Mis pilti pakuwad meile börseteated? Seale seisab must walge peal (w. „Eesti Majandus“):

„Jahud: nisu, pehme, kõrgem sort pd. 600—640 mrk. Jahu: nisu, sõre pd. 660—680 mrk. A.-S. Rotermanni tehaste jahud: nisu, pehme, kõrgem sort pd. 575—640 mrk., nisu, sõre, kõrgem sort pd. 650—680 marka“.

Hinnad on ühesugused niihästi sellel firmal, kes walmis jahu sisse weab, kui ka sellel firmal (Rotermanni tehased a. s.), kes nisuteri sisseweab. Teised maksawad jahude pealt 4 marka naelast sisseweo tolliraha, aga A./S. Rotermanni tehased seda tollimaksu ei maksa, tema jahu peaks 4 marka naela pealt odawam olema. Aga ei ole.

Selle tagajärg on, et riik jääb suurest hulgast tollirahast ilma ja tarwitaja ei saa ka nisujahu odawamalt osta. Ja iga naela nisujahu pealt läheb see neli marka, mis tarwitaja käest tollimaksuna riik oleks saanud, A./S. Rotermanni tehaste omnikkude taskusse.

Et lugu nii, selle tõenduseks toome ainult ühe loo. A./S. Rotermanni tehased said hiljuti aurulaewa „Realiga“ 260.781 puuda nisuteri — ilma tollita muidugi. Aga kui see laadung oleks tolli all sisse toodud, siis ei oleks riik mitte vähem kui 41.724.960 marka saanud — tollimaksu näol. Et riik seda raha ei saanud, aga tarwitajad tema ikka ära maksid iga naela pealt 4 marka makstes, siis läks see summa a.-s. Rotermanni tehaste kassa kaudu aktsionäride taskusse.

Siin on jutt ainult 160-margalisest saamata jäänud tollirahast. Kuid a.-s. Rotermanni tehased on oma operatsiooni pealt ka kõik need kasud saanud, missugusid teised firmad walmisjahude sissetoomisel teeniwad. Mis puutub nisukliidesse, siis ei lase tehased ka neid kuidagi kasutamata mööda. Kliid jahwatatakse ära ja müüakse wälja sepikujahuna, mille hind nisuterade hinnast kõrgem. Siia juure olgu tähendatud, et nisuterad maksawad wäliturul üks weerand püüli hinnast, nisuterade wedu on 50 % odawam, kui püüli wedu.

Wabariigi walitsus on ametis, et riigi ja rahwa huwisid kaitseda. Kõnes olew lugu aga näitab, et walitsuse üks osakond, nimelt rahaministerium, ei ole tollimäärustiku tegemisel oma ülesande kõrgusel seisnud; wõi ei ole ta tahtnud

seista?! Sest millega seletada seda, et erafirmale antakse võimalus üheainsa laewalaadungi pealt 42 miljoni teenida. Wõi on siin nüüd mingisugused telgitagused väljawaated ja tegutsemised olemas. Seltskonnas pajatawad „kurjad keeled“, et a.-s. Rotermanni tehastel on suured suhted a.-s. „Silvaga“, et herra Rotermann on „Silva“ üks tähtsamatest aktsionäridest, et „Silva“ üks direktoritest on herra Kuusik, et a.-s. „Silva“ ja a.-s. Rotermanni tehaste aktsionärideks meie mõõduandwamad pangapõllumehed olla, et rahaministeeriumi juht hra Westel on hra Kuusiku wäimees, et weri paksen küi wesi, et...

Kuidas lugu tõepoolest nende kurjakeeltega on, seda meie ei tea, kuid oleksime väga tänulikud, kui riigi ja rahwa huwid kaitstud saaks, nii et kümned ja sadad miljonid üksikute erafirmade kassadesse ei walguks, waid riigikassasse läheks, ja need, kelle kohta kurjad keeled räägiwad, asjakohase selgitusega esineks,

MEIE SÕJAWÄE WARUSTUSWALITUS JA WARUSTAMINE.

Paljudel püsiwad muidugi veel meeles enne- ja sõjaaegsed kurikuulsad Wene intendandid, kes nii saatuslist osa etendasid selle riigi lüüasaamisel nii Jaapani- kui ka ilmasõjas. Kõmukuulsad Warsaw'i ja teiste intendantide protsessid löid küll laineid seltskonnas ja ajakirjanduses, kuid pahele nad tõkkeid teha ei suutnud üldise walitsewa süsteemi juures.

Paraku pole ka Eestil põhjust ühtki rõõmu tunda selle ala korralduse juures, sest rohkem kui kusagilgi mujal siin „russju pahnet“. Kuigi wabadussõjaaegse war. wal. ülema tegewust autasu saamisel kõige kõrgemas mashtaabis hinnati, ei ole meil mingit põhjust siin kaasa tunda. Liiga teatud on selleks nii paljudki üksikasjad meie rahwawäe warustamises. Ja poleks mitte sõjawägi lahinguid lüües sõjasaagi arwel ise ennast warustada osanud ja suutnud, tagajärjed oleksid kindlasti liiga ja väga kurwaks wõinud kujuneda. Harilikult armastatakse küll olukorda seletada ja põhjendada raskete tingimistega, kuid see pole mitte mõõduandew faktor. Ka meie sõjawägi wõib juba tagasi waadata terve rea intendentide profsesside peale (Wende, Bekmann j. t.), mis telgitagusesse walgust heidawad ja nii mõndagi oletada lubawad. Kindel on aga ühtlasi ka,

et see mitte veel kõik pole, waid et paljudel korda läks seaduse käe eest pääseda ja et nende elu nüüd üpris väga hästi läheb ja nende nimed isamaapäastjate nimestikus hiilgawad.

Noh, sõja ajal wõib juhtuda ja juhtub nii mõndagi. Eeltingimised selleks on soodsad. Teine olukord peaks juba walitsema rahu päewil. On's meil siingi põhjust rõõmustamiseks wõi vähemalt rahulolemiseks. Kahjuks ka ei — juba pealiskaudnegi mulje ülikurb. Suure Wene ilmariigi sõjawäe warustamise organisatsioon ja süsteem kõigi ta rohkearwuliste pahedega on poogitud täielise koopiana wastawas mashtaabis ka Eestile külge. See seletab, mispärast samal ajal, kus sõjawägi minimumini vähendatud, warustuse walitsuse ametkond muudkui laieneb ja paisub. Peaks olema päewaselge, et hiilgawalt läbikukkuud Wene süsteem oma hiigla keerulsuse ja kirjawahetuse uputuse juures meile täitsa wastuwõtmata, kuid ometi riputakse käte ja jalgadega selle küljes just kui sitkes tainas kinni. Ja see rippuwus on sedawõrd suur, et ta isegi sõjawäe riwilise wäljaõppe peale tuntawat mõju awaldab. Tuletame siinkohal näiteks meelega igasuguseid mõttetuud komisjonisid, mis tõsiseks Egiptuse nuhtluseks riwiohwitseridele nende kibedas töös, milledega ainult seda saawutatakse, et wastutus tõeliste wastutuskandjate pealt ära weeretatakse täitsa kõrwaliste isikute kaela. Wiiks liiga pikale siinkohal kõigi peensusete läbisõelumine. Tähendame ainult, et see walitsus veel ühegi uuendusega hakkama pole saanud, riigi ja ajanõuded on neile alles tundmataks maaks.

Weelgi kurwemat pilti pakub tegelik, igapäewne töö. Häbi öelda, kuid 5 aasta kestwusel pole meie sõjawäele veel suudetud wäljatöötada ühtlast, kinnitatud wormigi. Küsige neilt herradelt, missugune peab olema meie sõjawäelase worm seadustähe järele ja nad jätawad kindlasti wastuse wõlgu, sest seda pole. Walitseb waba fantaasia, milles kõige tähtsamat osa etendab rätsepate ja kaubajuutide isiklik maitse ja tahtmine. Meeldis juudile ja ohwitseride õlalappidele ilmused 6 kandilised tärnid sini-walgete Eesti õlalappide asemele. Ja sõjaminister ruttas neid kohe omale külge panema, ilma et päewakäsuga seda sammu heaks oleks arwanud sanktsioneerida. Teiseks tooniandjaks teguriks on kahtlemata kaubamuretsejate huwid. Enne walimisi toodi awalikult päewawalgele („Postimees“), missugust osa sõjawäe riitamises eten-

dasid mõned meie wabrikud ja suurärid, millel sidemed ulatasid sellese asutusse. Nende pakkumisest oleneb ära, et sõjawägi isegi riide karwa poolest weel millalgi ühtlane pole olnud.

Wõtame näiteks ohwitseride riietega warustamise. Millalgi weel pole sellega suudetud õigel ajal hakkama saada, waid see toimetus sünnib ikka suure hiljaksjäämisega, kusjuures suweriided sügisel wälja antakse, taliriided aga kewadel. See pole mitte naljaks öeldud, waid kibe tõsiasi. Tänaugi kewade saadi sellega hakkama. Antud materjaal on senini ikka alawäärtusline olnud, mille juures kohe küsimus päewakorraks kerkib — kas maksab üleüldse walmis teha lasta, arwesse wõttes kallist tööraha. Täna wune riie kisub ennast juba lühikese kandmise järele tublisti kokku, woodri riie aga määrab armutalt pesu seljas roheliseks. Wist küll selle otstarbega, et inimesed ka aluspesu poolest „kaitsewäri“ oleksid ja lõpuks ehk ise ka „wärwiliseks“ muutuksid. Siis riide karw. See on küll sajasugune — küll heledam, küll tumedam, nii nagu wabrikul ülejäänud riideotsasi juhtus olema. Antud wihmakuubesi ei wõi selgagi panna kui mitte naerualuseks ei taha sattuda. Isegi weewoorimeestele tunduwad need liiga maitsetud olewat. Pole siis ka ime, kui ajalehedki sellest kremplist pilkepiltisid toowad. Ohwitserid olid aga sunnitud wihmakuubesid erateel ostma, nii nagu paljuid teisigi asju.

Kõik see tekitab palju õigustatud nurinat ja meelekibedust. Kuuldb, et mõned wäeosad koguni keeldunud on mõnda asugust prahti wastu wõtmast. On üles tõstetud küsimus, kas mitte palju kohasem ei oleks korraldada riide warustuse saamist sõjawäe majanduse ühisuse kaudu, nii nagu see kord ka mõnes teises sõjawäeski maksew on. Kindlasti oleks garanteeritud korraliku materjaali saamine. Ja tuleks wist ka odawam riigile, iseäranis kui arwesse wõtta, et kaunike hulka seniseid muretsejaid „atstahwku“ wõiwad minna tööpõllu ärajäämisel.

Senini on kõik kaebtused kõlanud kurtidele kõrwadele. Mis läheb neile herradele korda awalik arwamine! Ainuke lootus on: uus walitsus toob enesega kaasa ehk ka uue sõjaministri, kellel wast jõudu ja tahtmist saab olema selle asutuse reorganiseerimisele ja puhastamisele asuda. Sammukest edu poole tähendab ehk ka hiljutine wab. walitsuse otsus, mille järele sõjawäe wormi kinnitamine wabariigi walitsuse, mitte aga sõ-

jaministri wõimupiirkonda kuulub. Wast ometi jõuame siis kord ka nii kaugele, et sõjawägi püsiwama, ühtlase ja kinnitud wormi saab ja kaubamuretsejad juba nendele nõuetele wastawalt pakkuma hakkawad, mitte aga ümberpöördukt. Huwitaw äramärkida, et praeguse sõjaministri Sootsi soowiks näis olewat senise korra edasikestmise, kus ainult sõna oleks olnud temal. Seda wõime järelda tema ettepanekust wab. wal. sõjawäe wormiriide asjus. Tänu taewale, et see teisiti kujunes. N. N.

WANNUTATUD ADWOKAATIDE NÕUKOGUST.

Kõigil on weel meeles meie rahwa üldine pahameel Tartu adwokaadi hra Taraski okkupatsiooni wõimudega kaastöötamise pärast.

See pahameel muutus tormiks, kui sai teatawaks selle herra awalik esinemine Saksa ajakirjanduses okkupatsiooni wõimude tegewuse kaitseks, kus juures hra las hra Tarask kõige hoolimatumalt mutaja õigusi, ei kohkunud isegi tagasi awalikult ülesastuda meie üldiselt tuntud seltskonnategelaste wastu, kes okkupatsiooni lõpetamist nõudsid. Seejuures tal las hra Tarask kõige hoolimatamalt mudasse meie rahwa pühamat iha — iseiswust.

Okkupatsiooni kokkuwarisemisel töötas hra Tarask wiimase wõimaluseni weel nende wõimukandjatega käsikäes ja sattus selle eest isegi meie kohtuwõimude kätte, kus ta pikemat aega wangistatud oli. Kohtu alt pääsis hra Tarask siiski, kuid tema tegewuse kõlbliseks wabanduseks ei olnud midagi ette tuua. Nüüd on see herra juba ammu wannutatud adwokaadi seisusse wastu wõetud ja meie wannutatud meeste nõukogu leiab täiesti loomulikuks, et meie riikluse endine wastane ja okkupatsiooni tugi nüüd meie riigi õiguslisi aluseid kaitsma peab!

Sama iseloomulik kui Taraski asi, on ka Landeswehrlase (von) Notbecki asi. „Eesti“ nr. 49 kirjutab sellest wärskest meie „riiklise korra toest“ ja „õigusekaitsjast järgmist:

„Hra Nottbeck töötas omal ajal Pärnus notaariusena. Sel ajal piirdus ta tegutsemine marusaksluse juhina ainult kohaliku linnavalitsuse ümber. Hiljem, kui okkupatsiooni wäed Eestimaale tulid, astus N. wiibimata kõrgemate okkupatsiooni wõimudega kõige

lähemasse ühendusse, olles neile, kui kohaliste olude tundja, juhtnööride ja informatsiooni andjaks. Tema algatusel wõeti üles paljudki asjad, mis wõorastele silmapiiri wahelahe oleks jäänud. Wõib kindlasti tõendada, et ta tegewuspiirkond sel ajal mitte üksi Pärnu ei olnud, waid ka kaugemale ulatas.

Okkupatsiooni wägede lahkumisel põgenes N. Saksamaale. Seal hakkas tulema teated Eestimaale, et N. kõige energilisemalt Landeswehri organiseerimisega ametis, töötades L. peastaabis Stettinis. Sõjategevusest olla N. ka isiklikult osa wõtnud.

Kui meil Wenemaaga juba rahuleping alla kirjutatud, ilmus N. äkki Pärnu tagasi, mis pärnlasi wäga üllatas. Ka kohalik ajakirjandus avaldas selle üle oma imestust, sest sel ajal olid weel wäga wärsked Landeswehri weretööd. Asi sumbutati aga sellega, et N. ainult niikauaks Eestimaale lubatud, kui ta oma isiklikud asjad siin likwideerib. N. likwideeris Pärnus asjad ja ei mõelnudki enam Saksamaale sõita, waid asus Tallinna, kus ta tegewus wähem tuntud.

Wiimastel riigikogu walimistel kandideeris N. sakslaste nimekirjas. Nüüd on ta wannutatud adwokaadi seisusse wastu wõetud.

Nõndasama on kahel käel wannutatud adw. seisusesse wastu wõetud alles Wenemaalt tulnud Wene monarhistide kaastöeline hra Lensin. Ennem oleme „Walwe“ weergudel selle herra tegewusest meie kaitsepolitsei ülemana pikemalt kirjutanud. Siinkohal lisame weel ühe wäikese wäljawõtte „Waba Maa“ waraitadest, et selle herra kõlblist tasapinda meie õiguse kaitsjana ja riigi toena iseloomustada. Seal loeme:

„Aristokraatline klubi“ Tallinnas asumisel.

Sisseastumismaks 10.000 marka. — Asja eesotsas endine kaitsepolitsei ülem.

Nagu läinud korral teatasime, on mitmed kinnipandud Wene mängupõrgu tegelased uut klubi asutama hakanud. Mõnelt poolt soowitati uue ettewõtte nimeks panna „Kaupmeeste klubi“. Nüüd olewat see mõte maha jäetud. Uue klubi nimeks wõetawat „Majandusline klubi“. Liikmeks wastuwõt-

mine sünnib suure ettewaatuslega. Sisseastumise maksuks tahetakse määrata 10.000 marka, et igauks ligi ei pääseks. Liikmemaks on wist kolmtuhat marka aastas. Uus klubi tahetakse endisest ollusest puhastada.

Kuuldawasti olewat uue klubi asutajad endine kaitsepolitsei ülem Lensing, kes praegu adwokaadi ametis peab, ärimees Dreimann, kes hiljuti oma maja Narwa maanteel hea raha eest nõukogude meeste ära müüs, ja tuntud Agapow, kes teatawasti Wene kirikutülidesse segatud.

Peale eelnimetatud suuruste on wannutatud adwokaadi seisusse wastu wõetud terwe rida Wenemaalt waewalt sisesõitnud juute ja wenelasi, kelledest mitmed isegi sugugi Eesti keeltki ei oska. Arusaadaw, et mingisugusest nõukogu kõlblisest kontrollist niisuguses kogus waewalt juttu wõib olla.

„Ühistegelane“ nr. 1 kirjutas weel mõni aeg tagasi, kuidas meie wanem adwokaat, kes praegu nõukogus juhtiw jõud, määratud 300.000 honorari nõudis selle eest, et ta pidi protsessi wenitama, seega õiguse wõidulepääsu takistama.

Kõik eeltoodud õigustab küllaldaselt küsimuse, kas meie wannutatud adwokaatide nõukogu küllalt erapooletult talitab? Meie teada riskeeris Wenemaal iga adwokaat, kes adwokaadi eetika wastu patustama juhtus, adwokaadi seisuse kaotamisega. Miks ei wiida seda ka meil järjekindlalt läbi?

SÕJAWÄE TERWENDAMISELE.

Sõjawägi neelab hiigla osa riigi sissetulekust. Selle paratamatusega tuleb tahes ehk tahtmata leppida, sest tugewas sõjawäes peitub ainult meie iseseiswuse kindlustus. Ilma selleta pühitaks meid silmapilkselt.

Meie ei wõi seal juures asjataid kulusid kanda, iga penn peab saama kulunud õigel ja hädatarwilikul otstarbel; sõjawäe organisatsioon peab wastama riikliste ja ajanõuetele ning kujutama enesest wõimsat lahingüksust. See on suur ja tänuväärt ülesanne. Kolm rahuaastat oleme juba wõinud jälgida tööd sellel alal, kuid paraku pole meil põhjust rõõmustamiseks. On rohkem rikutud asja kui parandatud. On demonstreeritud otse hiilgawat saamatust, on osatud luua sõjawäe ridades wäljakannatamata meeolu, ta-

sandatud pisi-tasa teed kommunismile, on lahkuma sunnitud tubli osa rahwameelseid wabaduswõitlejaid ohwitseere, asemele upitades muulasi igasuguste „spetside” nime all, on ohtrasti kultiveeritud Wene waimu, loodud soodne pind lõkkawale korrupsioonile, on tehtud lihtsalt ilma ühegi süsteemita määratud summased makswaid eksperimente. Ja lõpu kokkuwõttes seisame nüüd õieti lahise küna juures ja sõjawäe korraldamine ootab kannatamatalt juhti, kes selle ülesande wääriline.

Jaan Sootsil on õnnetu käsi. Tema nimega on ühenduses kõik need ilmsiks tulnud wäärnähtused, mis nii palju meeletubedust on sünnitanud ja kõneainet pakkunud nii sõjawäes, seltskonnas kui ka ajakirjanduses. Rõõmu tunda on wõinud ainult pidutsew muulaste pere, kes siin ajutiseks teise kodu leidnud sooja koha mõttes. On päewaselge, et Jaan Sootsi taoline isik enam sõjawäe juhtimise etteotsa ei kõlba, et ta oma klassilise Eesti jonni wäljenduseks teist tööala peab otsima, mis riikliselt vähem hädaohuta. Nii arwas kogu rahwuslises mõtlew Eesti ja huwiga oodati uusi walimisi. Need saabusid wiimaks. Walimisewõtluses oli sõjaministerium objektiks, mille ümber kibe heitlus käis, mida kärealt arwustati, teed paremuse poole näidati, töotusi anti ja deklareeriti. Ühe sõnaga, küsimus näis surnult punktilt kord wiimaks ometi nihkuma hakkama, mis omalt kohalt juba suurt sammu edu poole tähendas.

Walimised möödusid. Hakkas walituse moodustamise sünnituswalud. Nüüd oleme lõpuks siis juba niikaugel, et riigiwanema kandidaat oma töökawaga on esinenud, milles kokkulepet sobitakse ja seda juba osaliselt ka leitud on.

Kahtlemata tundub riigiwanema kandidaadi K. Pätsi kawas igäihele jalust-rabawa üllatusena asjaolu, et seal sõjawäe korraldusele kõigest paar rida on pühendatud, milles jutt on tarwidusest weneaegseid sõjawäesse puutuwaid eriseadusi muuta ja selleks tarwisminewatest „asjatundjatest”.

Nii siis, Shipkal on kõik rahulik. On wist asjata ainult lärmi löödud ja wõib arwata, et sealtpoolt ehk ka lisapalanä weel Jaan Sootsi kandidatuurigi püsti upitada katsutakse, kuigi ta teistele erakondadele täitsa wastuwõtmata isik, mida wäike-liit kategoorilises wormis oma töökawaski juba ära on märkind. Erakondlisest waatepunktist wõib sar-

nane manööwer - möödahiilimine küll ju üks wäga kasulik kombinatsioon olla, samuti ka Jaan Sootsile, aga see asjaolu ei tohiks ometi põrmugi mööduandew olla. Wähemalt niikaugele peaksime omas edenemises juba jõudnud olema.

Muidugi ei tohi küsimuse nii lihtlabase kalewi alla matmisega juba mingil kombel mitte leppida, waid sõjawäe organiseerimine Eesti rahwuslikus waimus tuleb kõige laiemas ulatuses päewakorrale wõtta. Selleks on aga koalitsiooni loomisel tarwis igasuguste pärastiste eksi- arwamiste ja lahkkelide eemaldamiseks töökawa üksikasjalisemalt ära määrata ja teiseks leida ministeeriumi etteotsa kõlbulik mees!

Sõjawäe seadustik on ju ka wäga tähtis ja tarwiline asi, kuid see on siiski enam-wähem juba peensustesse tungimine, mis ühtlasi ka waewalt ühe walitusea kestwusel teostataw — ülesanne on selleks liiga suur ning keeruline. Teiseks wõib seadluste edukast wäljatöötamisest ainult siis juttu olla, kui sõjawäe korralduse ilme enam-wähemgi lõpulikult wälja kujuneb. Wastasel korral upitaksime lihtsalt tühja kotti püsti, mida iga wärskem tuulepuhang ümber lükkab. Jääb kurikuulus Wene waim ka edaspidi sõjaministeriumi kohale lehwima, siis wõib seadustik ka ainult selle waimu sohilaps olla. See on igatahes kindel, iseäranis kui neid „spetsialiste” weel sinna leiwa juure tahetakse panna. Ja waewalt, et töö üleüldse edu ja produktiivsus saab olla, seda näitab juba lähem minewik. Nimetame siinkohal ainult üht fakti. Ohwitseeride ülendamine lõpetati sõjaministri päewakäsu õphjal teatawasti juba 1. maist 1920. arwates, ilma et enne seda oleks püütudki ülendamist läbi wiia sõjas wäljateenitud aja eest. Ning nüüd ootab ohwitseerkond juba 4. aasta töötatud „seadust”. Ikka alles töötatawat selle kallal. Ühtlasi kuuldu on ka, et „seadus” sarnane töötada saada, mis uue pahameele tormi wälja ähwardada kutsuda, nii rängalt lehwida seal Wene waimu. Nii olla seal näiteks ülendamine aastmes tehtud ärarippuwaks ainult aukraadile wastawast kohast. Suures sõjawäes oli see enam-wähem loomulik, kuna edasitõusmiseks wõimalusi leidis. Mis pakub selles suhtes aga meie sõjawägi? Saaks Sootsi mõttewendade kawa maksma, siis lõpeks suuremal osal ohwitseeridest sõjawäeline karjäär leitnandi aukraadiga. Waewalt et sarnane wäljawaade kedagi sõjawäe külge suudab siduda, iseäranis tublimat elementi, sõjawägi muutuks liht-

salt mingisuguseks „lähikäijate komandoks“.

Mõned juba maksmapandud pisemad seadused pole põrmugi paremad. Kõik see ei luba praeguse kursi edasikestmisel ka tulewikus midagi paremat loota. Sellepärast, toonitame seda veel kord, tuleb sõjawäe terwendamine kõige laiemas ulatuses päewakorrale wõtta ja kindlal käel läbi wiia. J.

NAISKOMMUNISTIDE PÕGENEMISE JÄRELKAJA.

17. märtsil s. a. ilmus „Päewalehes“ artikkel „Kuhu ehitada sunnitööliste wangimaja“, mis B-nere allkirja kannab. Et artiklist Wangimajade Peawalitsuse Ülem enesepuudutamist, vähemalt tema kawatsusele komistuskiwi wälja luges pandi rattad käima, et artikli autorit leida ja waewarikka peamrdmise järele leitigi, mis tõestub Wangimajade Peawalitsuse Ülema wahikirjaga 28. III. 1923. a. nr. 2185 Tallinna eeluurimise wangimaja ülema hra Adelbert'ile, kus temalt kui ülaltähendatud artikli kirjutajalt seletust küsitakse „soowitaw oleks ka teada saada, kui suured need Teie poolt kindlaks tehtud kahjud on?“ Et artikkel A. allkirja ei kannud, siiski sõandas tema nõutud teateid anda ja nimelt, et 1920. a. Katkutaguse mõisapidamine tõi kahju kolm (3) miljoni marka, 1921. a. Harku mõisa majapidamine 679.186 marka, 1922. a. ükstuhat palki hinnaga pool miljoni marka, kuid olid niiwõrd mädanenud, et põletispuudeks saagiti; Waiwarast saadetud 619 palki 287.504 marga wäärtuses ei kõlba laudadeks, milleks nad toodud, sest nende lõikamine toob riigile iga palgi pealt 100 mrk. kahju. Neid tõendusid saades andis wangimajade Peawalitsuse Ülem hra S. Adelbert'ile mõista, et wiimasel teenida juba raske on. Hra A. palub puhkust, mida ka (ettekirjutuse 30. IV. 23. a. nr. 2722 põhjal) Adelbert'ile üheks kuuks antakse ja 1. mail 1923 a. annab ta eeluurimise wangimaja üle W.-le. Adelbert'i puhkuse aeg pidi lõppema 1. juunil s. a. 8. mail s. a. aga põgenewad naiskommunistid wangimajast ära ja Wangimajade Peawalitsuse Ülem hra S. leiab, et wangide põgenemises on süüdi 1. mail s. a. puhkusele läinud Adelbert ja teeb sellest ettekande kohtuministrile, kes päewakäsuga 8. maist 1923. nr. 7 Adelberti ametist tagandab ja sellest ringkirjaliselt üle waba-

riigi 9. mail s. a. nr. 30 all deklareerib. 10. mail s. a. nr. 1870 all kannab uus wangimaja ülem Wangimajade Peawalitsuse Ülemale ette, et „wana maja (kust kohalt wangid põgenesid) on oma ehituse poolest sarnane, et teda mingil moel igalt poolt walwe alla wõtta ei saa ja walwet tuleb teostada ainult sisemiste postide abil“. Nii lühidalt asja käik.

Kõiges selles loos paistab imelikuna, et süüdistatakse ootamata inimest, kes tol ajal kui kommunistid teiste lohakuse pärast põgenema pääsid, puhkusel oli. See wõib wist ainult meil, „Eestis“ juhtuda. Walwur

TASUGEM WABADUSSÕJA AUWÕLAD.

Waewalt on teist küsimust, mis nii kestwat, põhjendatud ja tõsist pahameelt oleks tekitanud, kui wabadussõja kangelaste teenete hindamine. Eriti peab seda alla kriipsutama wabadusriistide annetamise kohta, millest nii palju juttu olnud nii seltskonnas kui ka ajakirjanduses. Üksikasjad on sellegipärast kaunis üldiselt tuntawad ja pole sellepärast tarwidust nende juures pikemalt peatamiseks. Märgime ainult mõned otsustawad momendid.

Ristide jagamine hakkas sõja lõpu järele, kus juba wõimata oli kõikide kangelaste teeneid õiglaselt arwestada ja hinnata. Seda ei püütudki. Terwes asjaajamises puudus igasugune kindel süsteem. Onupoja ja sõbramehe poliitika õitses lopsakalt, millega ainult seletataw ka asjaolu, et ristid omandasid ka isikud, kes alles sõja lõpetamise järele Eestisse kolisid ja sõjategewusest kurja undki ei näinud. Palju tõsiseid kangelasi aga unustati täitsa. Koguni terwed silmapaistwad lahing-wäeüksused jäid ilma ühegi ristita, nagu mõned soomusrongid jne.

Wiga oleks hea tahtmisejuures olnud parandataw. Selle peale on nii paljud korrad juhitud ka wõimukandjate tähelepanu, kuid tänapäewani küll alles tagajärjeta. Selle asemel on aga küsimus wõtnud otse skandaalse pöörde.

Sõjaminister kindral Sootsile, kelle iseloomus ja tegutsemises äärmine jonnakus alati esimesel kohal, muidugi ei meeldinud põrmugi küsimuse õigetes wärwides walgustamine ja wihatujus wõttis ta oma peale siis mitteastawa

ülesande käte ja jalgadega küsimuse aumehelikule likwideerimisele vastu seista. Selleks leidis ta üsna lihtsa, kuigi despootliku meetodi. Ütles ühel ilusal päewal uhke käeliigutusega — „wabadusristide annetamine on lõpetatud“ ja sest ajast peale lendasid kõik, otse kui protestiks, tehtawad autasu ettepanekud ministeeriumi kausta kolletama. See on igatahes muidugi midagi ennekuulmatat. „Riigi Teatajas“ wäljakuulutatud wabadusristi põhikiri ütleb ometi selge sõnaga, et ristide annetamist võib lõpetada ainult Riigikogu sellekohase seaduseandlise aktiga. Nüüd upitab kindral Soots ennast omawoliliselt seaduseandja kohale. Rohkem weel. Tal ei jatku isegi kodanlist julgust mingisuguse kirjaliku korraldusega oma teguwiisi fikseerida. Ka järjekindlus puudub, sest samal ajal, kui autasu ettepanekud wabadussõjast osawõtnute peale kausta lendawad, antakse üsna rahulise südamega wäljamaa ordenite kandmiseks luba ja seda kõik wabadussõja firma all (teatawasti on põhiseaduse järele õigus ainult sõjaaegsete teenete eest aumärkisi annetada ja kanda), kuigi siin sõjaga midagi ühist pole.

Nüüd hiljuti astuti ometigi kord ka sammuke õigluse teel edasi. Wabadussõjas langenute soomlaste mälestussamba awamispäewaks annetati ristid üle 100 soomlasele. See sündis muidugi kindlasti mitte hr. Sootsi initsiatiivil, waid wälispidise mõju all. Kuid fakt iseendast näitab, et küsimus siiski weel lõ-

petatud pole ja et isegi hr. Soots seda oma allkirjaga kinnitama on pidanud.

Nii siis, soomlastele on vastu tulnud. Nad on seda kõigiti ärateeninud ja ei ole siin sellepärast tegemist mitte mingisuguse wiisakuse aktiga.

Kuid nüüd tekkib weel terawamini kui waremalt päewakorrale küsimus — kudas saab omade sõjakangelastega? Juba arwud näitawad, et siin ülekohus weelgi kibedam. Soome wabatahtlistele tuleb üks rist 6—7 in., oma sõjawäelastele aga 48—50 in. kohta. Siin on ometi waks wahet ja wõetagu seal juures ometi arwesse ka aega: soomlased wiibisid wäeliinil wõrdlemisi lühikest aega, kuna omade kaela aga terwe sõjakäigu raskus langes kõige ta kestwuse ulatuses. Meil ei tule mõttesegi soomlaste teeneid kuidagi wiisi wähen dama hakata, võib olla pole need nüüdki weel küllaldaselt hinnatud. Arwude toomisega tahtsime ainult äranäidata kui mitteõiglaselt ja ülekohtuselt meil weel tegutseda osatakse. Ei mõelda seal juures ka selle peale, et meie kõige sellega terwet wabadussõja hiiglatööd ja saawutusi alla kisume, ise endid surnuks waikime.

Kauem see sedasi kesta ei tohi. Sõja päewist on hulk aega juba möödunud. Tarwis kord ometi küsimusele seaduslik lõpp teha. Kas nii ehk teisiti. Uuelt Riigikogult ja wab. walitsuselt ootame esimeses järjekorras just ka sõjawäelaste autasu küsimuse likwideerimist. Loodame, et see warsti sündima saab ja otsus kõiki rahldada suudab. — ?

TALLINNA SADAMAST.

Mereasjandusel ja kaubandusel on riikide rahwamajanduse kohta suur tähtsus ja selle otstarbekohasest korraldusest ripub suurel määral ära riigi majandusline käekäik. Wastawalt sellele on ka kõikides riikides meriasjanduse ja kaubanduse küsimustele suurt tähelepanu pööratud ja jälgitakse piinliku hoolega wastawate asutuste tegewust.

Eesti on rannariik. See ütleb juba kõik. Eesti majanduslikes elus on mereasjandusel määratu suur tähtsus. Peab arwama, et meil see ala kõigiti korraldatud on ja kogu meriasjandust juhtiw aparaat hästi töötab. Kuiwõrd see aga õige on, seda näidaku alljärgnewad faktid, mis meie mereasjanduse juhtimisest ja selle tagajärjel tekkinud olukorrast wäga iseloomustawa pildi annawad.

Kuna Wene transiitkaubanduse Tallinna koondumine 1921. a. esimesel poolel laduruumide küsimuse terawalt esile tõstis, hakati wenelaste poolt sammusid astuma Tallinna sadama elewaatori rendile saamiseks. Läbirääkimised, mis tüki aega kestsid, jõudsid jaatawale lõpule ja käesolewa aasta juunikuul kirjutati sellekohane leping alla. Selle kohta kirjutab „Waba Maa“ nr. 138, 21. juunil s. a. peal kirja all: „Elewaatori rendileping alla kirjutatud, Wenelased kohustatud remonti ette wõtma“ järgmist:

„Neil päewil kirjutati alla teedeministeeriumi ning Wene wäliskaubanduse kommissariaadi esitaja Sirei poolt rendileping, milega Tallinna sadama elewaator 12 aastaks wenelastele rendile antakse 1,200.000 marga eest aastas.

Selle nädala jooksul waatab teedeministeriumi poolt asutatud komisjon elewaatori üle, et tarwisminewaid parandusi kindlaks teha. Rendilepingu järele on wenelased kohustatud elewaatori remonti oma kulul läbi wiima, kuna remondikulud jaokaupa igaaastasest rendirahast maharwatakse.“

Täiesti selge kaup: müüdnud ilma rahata! Asjatundjate arwamise järele makstab elewaatori remont vähemalt 12 miljoni marka. Selle juures jääwad wenelastel muidugi wabad võimalused ka 24 miljoni remondikuluks näidata. Lõpuks kujuneb sarnane — meie mereasjanduse juhtide poliitika tõttu väga usutaw võimalus, et Eesti wabariik peab wenelastele, peale elewaatori 12-ne aastase maksa tarwitamise wiimaste poolt, 12 aasta jooksul iga aasta weel terwelt miljon „jootraha“ maksma. Sarnast väga kasulikku kaupa (muidugi mitte riigile!) oskavad teha ainult tõsiwenelased, kes meil riigiasutustes nii mõjuwatel kohtadel, isäranis mereasjanduse peawalitsuses .

Tähendab: õnnelikul juhusel ei maksa riik juure, waid saab 12 aasta pärast wenelastelt praegu faktiliselt riigi kulul remonteeritud elewaatori tagasi, muidugi selle wahega, et riik remondiks kulutatud summad maha on wisanud, tagasi saades pikaajalisest tarwitamisest rüüstatud ruumid.

Waatame aga, kui palju teeniwad selle äri pealt wenelased ise elewaatori pealt.

Elewaatori laduruumide põrandapind on kokku 1032 ruutsülda. Keskmiselt wõib mahutada kaupa iga ruutsülla põrandapinna kohta 300 puuda. Elewaatori aitade mahutawus oleks siis $1032 \times 300 = 309.600$ puuda. Wene Dobroflot wõtab iga puuda kauba pealt ööpäewa eest 15 penni ladumaksu, sellega oleks päewane sissetulek $15 \text{ p.} \times 309.600 = 46.440$ mrk. Kuus (30 päewa) teeks see wälja $46.440 \text{ m.} \times 30 = 1.293.200$ marka.

Nüüd küsime: milleks õieti ehitab meie riik sadamasse määratud ladusid? Kas selleks, et wastutuswõimetud wenelased, kes praegu meie mereasjandust juhtiwates asutustes esimest wiilulit mängiwad, wõiks praegusele kommunistlisele ja tulewasele monarhistlisele Wenemaale pooleks elueaks jumalamuidu ära kinkida.

Iuba praegu on Tallinna sadamas paremamad mereääred ja ladukohad wenelaste wõimu all. Pealegi on lepingus, mis mereasjanduse peawalitsus wenelastega sõlmis, lahti jäetud võimalus wenelastele ladusid, mis nad lepingu põhjal riigilt 12 aastaks omale said, omakorda jälle edasi

rentida. Ja loomulikult, kui iga marga-kene meie paremas sadamas juba kindlalt wenelaste käpa all on, algab ladude wäljarentimine. Sellekohaseid katseid tehti wenelaste poolt juba tänawu kewadel, kui Läänemuuli uusi ladusid k.-m. Oskar Studele ja Trankmannile üürile pakuti. Wenelastele jääb siis muidugi waba võimalus ladude rendihinda oma soowi järele tõsta, kuna nad sadamas ainuõiguslised peremehed. Samal ajal wõib ka weel mõni teine riik, näiteks Saksamaa, wenelastega kokkuleppides hädä silmapilku kasutada ja Tallinna sadama monopoliseerimisest osawõtta. Niisugusel juhusel oleks kogu meie wäliskaubandus, mis peasjalikult ainult läbi Tallinna sadama käib, täiesti wõõraste eksploataatorite soowidest ja tujudest ärarippuw. Eesti kaupmees oleks sunnitud neid ladhindasid maksma, mis wõõrad ette dikteeriwad. Rääkimata sellest, et sarnane olukord meie wäliskaubandust koormaks ja otse halwaks, on see ka riikliselt seisukohalt lubamatu. Ometi ei wõtnud seda arwesse lepingutegijad, kui nad järelemõtlemata ja läbikaalumata lepingule allkirjutasid, selle tingimiste edaspidiseid tagajärgi arwesse wõtmata.

Iga korralik sadam wajab ka sellekohaseid lossimisabinõusid, mis laewadele tööd hõlbustaks ja sellega sadama läbilaskewõimet tõstaks. Kuna Tallinna sadamas 3 tõstekraanat isäranis Wene transiidi suurenemisel tööga liig koormatud olid, kerkis päwakorale uute lossimisabinõude muretsemise küsimus. Et seda aga wenitati, ei suudetud lossimisabinõusid õigel ajal muretseda, mille juures suurt osa mängis mereasjade peawalitsuse saamatus. Kuigi kõigile selge oli, et Wene transport nii suurel määral, kui 1921.—1922. a., kaua kesta ei wõi, sest käimas oli energiline töö Petrogradi sadama kordaseadmiseks ja pealegi ei wõimaldanud kokkusulanud kullatagawara nõukogude Wenemaale suuri wälisostusid teha, ei loobunud mereasjanduse peawalitsus oma esialgsest kawatsusest. Kõigist hoiatustest hoolimata telliti Saksamaalt terwelt 12 elektrikraanat. Nii kui kõrwalised teated näitawad, oli Stettiini sadamas parajasti terve hulk üleilgseid kraanasid, mida praktika kõlbmatuks oli tunnistanud. Mereasjanduse peawalitsus, kes waewaks ei wõtnud asja sissu tungida, wiskas hooletu käeliigutusega kümnekond miljonit rahwa raha wälja ja ostis 12 kraanat Tallinna sadama jaoks. Pärast selgus, et kraanasid, mille tõstejõud mõnedel poolteist, üksikutel

kuni kolm tonni, Tallinna sadamas tarwiteda ei saa. Nii wäikse tõstejõuga kraanad on peaasjalikult sõelossimiseks määratud, kuna nad suuremate raskuste lossimiseks wõimetud. Et aga Tallinna sadamas sõelossimist õige wähe ette tuleb, jäid uued kraanad tarwitamata seisma. Laewade tõstewintsid tõstawad kuni neli tonni, peale selle on laewad alati auru all, mis oma abinõudega lossimist hõlbustab. Kuna uute sadama tõstekraanadega lossimisetööd palju kallimaks läksid, kui laewal oma abinõudega töötates, kujunes välja olukord, et laewad lossimisel uute kraanade abi tarwitada ei tahtnud. Kuigi wabariigi walitsuse poolt määrus välja anti, et sissetulewad laewad lossimisel uute kraanade abi tarwitaks, ei annud see mingisuguseid tagajärgi. Nii seisawadki mereasjanduse peawalitsuse armust muretsetud mängukannid Tallinna sadamas. Kodanik wõiks möödaminnes nende üle küll ilutseda, kui kogu see uhkus maksimaksiale mitte nii kalliks ei läheks.

WENEKEELSESD SILDID SADAMAS.

Iga riigi ametiasutused on walwel, et riigikeelt tarwilikus lugupidamises peetakse Sellekohane määrus ilmus ka meil „Riigi Teatajas“ nr. 177 — 7. VIII. 1920. a., mis järgmiselt käib: eraasutuste, kaupluste jne. nime- kui ka reklaamlaudadel, niisama ka kõikidel awalikult wäljapandud kuulutustel peab riigikeel esimesel kohal olema, mis juures nende laudade ja kuulutuste kogupinnast riigikeelse osa alla mitte wähem ruumi ei tohi tarwitada, kui tolle jaoks.

„Paber on kannatlik, määrus aga on paber“, ütles kommunist ja maalid suurte walgete wenekeelsete tähtedega eht Wene kuulutuse teksti sadamas Lääne-muulil oma uue aida katusele wastu taewast, ilma et riigikeelele ainsa tähe jaoks ruumi oleks annud,

„Ega's see reklaam ega silt ei ole“, ütleb kommunist, „see on katusel selleks, et juhusel, kui punawäe lennukid tulewad Tallinnat pommitama, siis see teaks wahet teha, missugune hoone on Wene Dobroflotti ja missugune Eesti wabariigi oma“. Tähendatud ladu ehitati mereasjanduse peawalitsuse järelwalwe all, kuid imelikul kombel ei leidnud see asutus tarwiliku olawat seadusewastase reklaami kõrwaldamist nõuda. Nagu kuuleme, on sadama politseiülema algatusel siiski asjale seaduslik käik antud. Kogu asja teeß weel imelikumaks Wene Dobroflotti esitaja poolt ülekuulamisel antud tunnistus,

et neile mereasjanduse peawalitsuse poolt luba on antud sarnast wenekeelset silti üles maalida. Niisugune tunnistus tunduks wäheusutawana, kui ta mitte ametlikult kinnitatud ei oleks. Mis aga sundis mereasjanduse peawalitsuse juhatajat wõi tema abi Riigi Teatajas wäljakuulutatud määrusest mööda minema, jääb meile arusaamatuks.

KUIDAS MEREASJANDUSE PEAWALITSÜS TALLINNA SADAMAS LÄBIKÄIKE LAIENDAB.

Praegu lõhutakse merewalitsuse maja kõrwal Wana Sadama tänawal asuwaid ehitusi ja müüre hoolega maha, — olla waja tänawat laiendada. On ju wäga õige, et sadamasse, kus alati wäljamaalased käiwad, awar läbikäik peab olema. Kuid selle juures paneb imestama, miks lubab mereasjanduse peawalitsus Baikowi sillal just keset teed wenelastele „peakorterit“ ehitada ja sellega läbikäiku Baikowi sillale Uue Sadama tänawa kaudu sulguda. Praegu on seisukord sarnane, et woorimees enam läbi ei pääse, kui wagon raudteerobastel seisab.

Millest sarnane järjekindlusetus tingitud on, jääb meile arusaamatuks. Kas sündis see ainult selleks, et oma hariliku kombe järele wenelastele mõttetalt wõimalikult palju wastu tulla, wõi on siin põhjuseks asjaolu, et weri on paksem kui wesi, mis ennast tunda mereasjanduse peawalitsuse mõne ametniku kaudu paista laseb.

Wõib ju olla, et mitmete kõrgemate ametnikkude sümpaatia wenelaste poole hoida käseb, wõib ka olla, et wenelastele keset sadamat peakorterit tarwis läheb, et oma laialdaste omanduste üle walitseda, kuid niikaua kui keegi isik Eesti wabariigi teenistuses wiibib, peaks ikka wähemalt awalikult wäljakuulutatud määrustest kinni pidama. Õiguslik kord peaks ikka tähtsam olema, kui isiklikud sümpaatiad.

SELGUSETA WAHEKORD TEEDEMINISTEERIUMI JA RAHAMINISTEERIUMI WAHEL.

Meil makswa Wene seaduse järgi on sadamas ainukeseks peremeheks tolliwalitsus, wiimase käsutuses on ka kõik laewade ümberpaigutused sadamas jne. Et meil Eestis aga senini kahjuks kindlad suhted tolliwalitsuse ja mereasjanduse peawalitsusele alluivate sadamakaptenite wahel puuduwad, siis tulewad ka Tallinna sadamas sarnased nähtused ette. mis

seada nii kui nii tumedat wahekorda veel suurendada aitawad. Näiteks, kui tolliwalitsusel waja on laewa ühest kohast teise paigutada, peab ta pöörama sadamakapteni poole, et seda ümberpaigutamist teostada. Kuna aga sadama walitsemises õiguslised wahekorrad selgitamata, wõib tihti ette tulla, et wastus järgneb: „Kui tolliwalitsus ennast sadamas ainsaks peremeheks loeb, siis wiigu laew, kuhu tahab, kui aga laew kinni jääb, siis ei ole see sadamakapteni süü.” Nagu näha, ei ole suudetud teedeministeriumile alluwa mereasjanduse peawalitsuse ja rahaministeriumile alluwa tolliwalitsuse wahel senini wahekordi lõpulikult selgitada suudetud. Elatakse päewast päewa ja tülitsetakse üksteisega õiguste pärast. Wõib olla, et see ongi selle saamatuse põhjuseks, mis senini iseäranis mereasjanduse peawalitsuse tegewuses on awaldunud.

TOLLIWALITSUSE OPERATSIOONI SAAL.

Kui Tallinna sadamas Wene transiidi läbikäik kõige kõrgemal tipul seisis, saadi tolliwalitsuses seniste ruumidega läbi, ilma et selleaegse wõrdlemisi suure koosseisu juures ruumipuudus oleks tundunud. Transiidi hooaeg möödus, praegu eksib ainult mõni väiksem transiidi saadetud Tallinna sadamasse. Nüüd aga on tolliwalitsusel ruumid kitsaks jäänud, nii et suure operatsiooni saali ehitamisele asuti. Ilma, et oleks praegust waikust sadamas arwesse wõetud, tehti mõtlemata poolesaja miljoniline kulu uue operatsioonisaali ehitamiseks, mis lähemal ajal walmis saab. Wene ilmariik kõige oma rikkuse juures ei wõinud endale sarnast uhkust lubada. Kitsaks jäi wist ka mereasjanduse peawalitsuse hoone, et sellele neljas kord peale ehitati, mis ainult selle ametiasutuse jaoks määratud.

„SUURE TÖLLI” PARANDUSTÖÖD.

Teatawasti tekitas mereasjanduse peawalitsuse ülema Tiidemanni Daanimaale sõit ühenduses jäälõhkuja „Suur Tõlli” dokki minekuga suuremaid arwustusi ajakirjanduse weergudel. Teiste hulgas asus selles asjas arwustawale seisukohale ka ajaleht „Eesti”. Selle peale saadetud õienduses põhjendas is. Tiidemann oma sõitu sellega, et tema kui mereasjanduses kõigiti wilunud isiku juuresolek „Suur Tõlli” paranduse juures tingimata tarwilik on. „Eesti” asus seisukohale, et ka isand Tiidemann oma laialistest koge-

mustest hoolimata wäga tihti eksib. Kui „Suure Tõlli” dokkisõit edasi liikuti, teadsid kurjad keeled rääkida, et see ainult sellepärast sündis, et is. Tiidemanni lapsed veel koolist lahti saanud ei olnud. Lõppude lõpuks sõitis is. Tiidemann siiski wälja. Teel juhtus „Suur Tõllile” aurik „Ellind” wastu tulema. Oma maa laewa kohates tõmbas „Ellind” riigilipu terwituseks masti. „Suur Tõll” unustas aga rahwuswahelise traditsioonilise wiisakuse ja ei wastanud „Ellindi” terwitusele. Wõib olla oli selle põhjuseks ministriabi is. Tiidemanni wiibimine „Suur Tõllil”.

Need on ainult mõned üksikud küsimused. Loodame teiste küsimuste juure lähemal ajal tagasi tulla.

BÜROKRATISMI ÖILMED.

Mees müüb ära oma talu, ja sõidab Tallinna, et ostu-müügi lepingut Tallinna-Haapsalu kreposti jaoskonnale kinnitamiseks ettepanna. Kohe jaamast ruttab mees Toompeale, kreposti jaoskonda, et oma asjadega aegsasti walmis saada ja õhtuse rongiga jälle tagasi sõita, sest kiired tööd kodus ei luba kauemat wiiwitust. Kreposti jaoskonnas selgub, et kõik asjad korras, peale ühe tunnistuse, mis antud wälja wallawalitsuse poolt ja mis tõendab, et selle omanik, Tõnis Adu p. Lõhmus, rüütlimõisa omanik ei ole, mis sugune tunnistus nüüd lepingu kinnitamise juures nõutaw. Nimelt ei wõi seesugust tunnistust wäljaanda wallawalitsus, waid maakorralduse peawalitsus.

Mees sammub maakorralduse peawalitsusse. Seal leiab aga, et wõõraste jutule wõtmise algab alles kell 12. Et asi kiire ja kreposti jaoskond awatud ainult kella 1-ni, siis palub mees oma asja kuidagi moodi warem õiendada, saab aga lakoonilise wastuse, et mingit põhjust polla temale erandit teha.

Tuleb linnamööda lonkida kuni kella 12-ni ja siis pääseb mees ühe preili jutule, kes teatab, et ilma palwekirjata seesugust tunnistust wälja ei anta. Oleks warem seda teadnud — oleks palwekiri nüüd juba walmis, kuid sellegipärast ei kaota mees veel lootust. Sealsamas laua otsal kirjutab kohe palwekirja ja ulatab preilile. Siis aga selgub, et täna juba hilja tunnistuse saamiseks, sest et isik, kes tunnistusele alla kirjutab, juba ära läinud...

Tunnistus jääb sel päewal saamata, — mees saab koju sõita alles järgmise päewa õhtul.

Järgmisel päewal on mehel küllalt aega kokku arwata, palju maksis see

rüütlimõis, mida tal pole. Ainult tuba wõrastemajas — mille leidmiseks kulus mitu tundi wäsitawat jooksmist — maksis 475 marka ööpäew; sinna juure veel raisatud tööpäew, mis maksab juba märksa rohkem, rääkimata veel wähe- maist asjust, näit. tempelmargid, palwe- kirjad jne. —ng.

TOLLIWALITSUSE TELGITAGUSED.

Meil oli ennem mitmel korral põhjust meie Tolliwalitsuses walitsewate wäär- nähtuste peale juhtida. Leidsid ju ime- likul kombel just seal sooja warjupaika ja häid teenistuswõimalusi igasugused kaht- lase minewikuga ja umbkeelsed „spetsia- listid“—muulased. Eraldi silmatorkaw oli wenelaste ülekaal. Samal ajal oli aga küllalt meie oma kogenenud tööjõudusid, kes teenistusega pidid jääma wõi mõne afama kohaga leppima, kuna juhtiwatele kohtadele muulasi määrati.

Wastawalt sarnaste „eriteadlaste“ kohustustest arusaamisele ja waadetele Eesti iseseiswuse suhtes tuli alati ette mitmesuguseid wäärnähtusi, millest ka „Walwe“ endistes numbrites juttu oli. Imelikul kombel ei järgnenud sarnastele juhtumistele mitte ametist tagandamised, waid ametikõrgendused.

Üheks tüüpilisemaks näiteks, kuidas umbkeelne wenelane onupojapoliitika abil meie rahaministeeriumis karjeeri wõib teha, wõiks tuua Tallinna Tolliwalitsuse ülema abi k. t. ja pärastise rahaministeeriumi nõuniku Theodor Hallini teenistus- käiku.

Et sellest isandast selget pilti saada, on tarwis enne natukene tema minewi- kuga tutvuneda.

Wene wõimuwalitsuse ajal 1908. a. ilmus Tallinna Tolliwalitsuse juure rew- idendiks Th. Hallin. Umbkeelse tõsiwene- lasena sõimas ta iga eestlast „tshuhnaks“ ja kurjustas Eesti keele tarwitamise pä- rast. Hallini ülespidamine kaasteenijate wastu sünnitas wiimaste hulgas üldist pa- hameelt ja Hallin wiidi 1911. a. Riia Tolli- walitsusesse ümber. Selle likwideeri- misel ilmasõja ajal wiidi Hallin üle Pet- rogradi Porto Tolliwalitsuse juure. Ka siin jäi Hallin oma ürgitsemistele truuks, kuni ta 1917. a. sealt kohaliku 800 liikme- lise tolliteenijate ühingu ühemeelsel nõu- del lahkuima oli sunnitud. Ta saadeti Ar- hangelski, kuid ka sealt oli ta sunnitud kaasteenijate nõudel warsti lahkuma.

1919. a. ilmus Hallin Eestisse oma äla-

papa — Tolli peawalitsuse ülema hra. Iõudu juure. Hallin sai kohe Tolliwalit- suses koha ja sellest ajast peale algab selle isanda omapärane tegewus ja kar- jeer, kuni rahaministeeriumi nõuniku ko- hani.

Hallini ettewõttel wõttis wene waim meie Tolliwalitsuses suurelt pinda. Suu- rem hulk tollirewidentidest on wenelased. Määratud rewidentidest istuwad kaks praegu wangis, — wõltsimise ja riigile wähem tollimaksu wõtmies pärast.

Kuidas herra Hallin oma kohustest aru sai ja kuidas ta alluwate ametnikku- dega ümberkäis, sellest annab tunnistust Tallinna Tolliteenijate Ühingu erakorralise peakoosoleku protokoll ja pärastine juurdlusmaterjaal.

Oma teenistuslist seisukohta alluwate ametnikkude wastu ärakasutades, hakkas is. Hallin, kes ise naisemees, Tolliwalit- suse naisametnikke meelitama. Nii tegi ta lähenemiskatseid prl. P.-le, temale ise teenistuse alal teatud hõlbustusi paku- des, mida prl. P., kui kohusetruu ametnik, küsida ei julgenudki. Tehes prl. P.-le ettepanekuid teaatri kaasa tulla ja teda kojuminekul tänawanurkadel oodates unustas isand Hallin enese niikaugede, et naisterahwa kallal kehalist wägiwalda tarwitas, teda wägisi suudelda katsudes. Ühel niisugusel katsel on prl. P. is. Hal- lini nii tugewasti tagasi tõrjunud, et see pikali lumme kukkunud. Sele üle wihas- tades on isand Hallin prl. P.-le ütelnud, et see temas nüüd waenlase on saanud ja ettepaneku on teinud teenistusest lah- kuda, wastasel korral kiusawat tema, **Hallin, prl. P.-d niikaua, kui ta sunnitud on teenistusest lahkuma.** Oma sõnade kinnituseks hakkas is. Hallin prl. P. ase- mele teist tööjõudu otsima.

Asi tuli arutusele Tall. Tolliteenijate Ühingu erakorralisel peakoosolekul, kus otsustati asja selgitamiseks kolmeliikme- line komisjon walida ja paluda, et Hallin Tolliwalitsusest üle wiidaks, kuna teistel wõimatu seal teenida, kus kõrgem amet- nik ametikohuseid oma isiklikkudest in- triigidest lahus hoida ei suuda.

Uurimiskomisjon tegi is. Hallini süü temale alluwa naisametniku terroriseerimises kindlaks, kuna kõik prl. P.-d, kui hoolast ja kohusetruud ametnikku iseloo- mustasid.

Wõis arwata, et is. H. ametist wabas- tatakse. Üllatusena tuli aga 18. märtsil 1921. a. Tolli Peawalitsusele rahaministri G. Westeli allkirjaga teade Hallini raha- ministeeriumi komandeerimise kohta. Seal määrati ta rahaministeeriumi nõuni-

kuks ja usaldati tema hooleks uue ajakohase tolliseaduse väljatöötamine. Selleks otstarbeks käis ta riigi kulul Rootsis tolliasjandust uurimas, mille kohta ajakirjanduseski imestust avaldati.

Arusaamatuks jääb, millest on is. Hallini ametikõrgendus tingitud. Ei leia muud oletust, kui endisele Wene bürookraatlikule korrale omast nähtust, et kõlbmata ametnik teisele kohale paigutades ikka ühe ametiastme võrra kõrgemale paigutatakse.

Meie rahaministeeriumil oleks wist küll wiimane aeg oma sisemist poliitikat rewideerimise alla wõtta ja ametnikkude walimisel rohkem isiku wäärtuse, kui mõjuwate eestkostjate — „onude“ peale rõhku panna.

Tolli Peawalitsuse ülem is. Jõudu peaks kord ka arusaamisele tulema, et tema ühes omale alluwa asutusega Eesti Wabariigi pinnal asub. Siis ehk wäheneks Tolliwalitsusest wõõras Wene waim ja wõiksid ka need eestlased-tolliasjatundjad oma wõimisi riigi huwide tsenitusesse rakendada, kes sealt senini wõõraste „spetsialistide“ poolt kõrwale on tõrjutud.

SÕJAMINISTEERIUMI KULISSIDE TAGUSED TEGUTSEMISED,

Hiljuti kuulsime Riigikogu kõnetoolilt riigikaitse komisjoni esimehelt, et meie sõjaliselt kallaletungimiste wastu küllalt ettewalmistatud ei ole. Niisama oleme mõned korrad sunnitud olnud allakriipsutama, et sõjamineisteriumi töowiljakus äärmiselt wäike on. Seda on awaldanud paljud kodanikud, seda on tõendanud ajakirjandus.

Kodanik küsib imestanult: „Mis on sarnase saamatuse põhjuseks?“

Wastuse leidmiseks on tarwis ainult kord pilku heita sõjamineisteriumi kulisside taha, sinna õhkkonda ja ringkonda, mis sõjamineister hra Soots'ile nii wäga lähedal, otse külje all ja mis sõjamineistri asjaajamises nii tähtsart osa mängib — sõjawägede staabi kantseleisse. Ei taha rääkida siin muudest wäärnähtustest, waid siin juhime tähelepanu iseäralise kahtlast sorti äriajamise peale, mis wiimasel ajal sõjamineisteriumi ainukeseks funktsiooniks näib muutunud olewat.

Asja alustas leitnant T., kellel wanast ajast järele jäänud wanu binookleid, sõrmuseid jne., mida leidlik „ärimees“ kasulikult realiseerima hakkas. Asuti nimelt asjade wäljaloomisele. Sõjawäe staabi kantselei käskjalale makseti

teataw tasu, see wõttis riigile kuuluwal tööajal riigi paberi, tegi sellest paberist loosid ja nummerdas nad riigi numeraaoriga. Sai see töö tehtud, tuli asuda looside laialilaotamisele. Et loose üle saja, siis tuleb terwe päew „töötada“, kantseleisid mööda käia, kuni loosid müüdnud. Igalpool aetakse mustlase moodi peale, segatakse ja tüüdatakse töö juures inimest nii kaua, kui ta lõpuni tüüdatud ja tüütajast lahtisaamise otstarbel ikkagi pileti ostab.

Pärast tehakse uued loosimistähed, paarsada tükki, milleks jällegi nii mõnigi hea poogen paberit ära raisatakse.

Enne loosimise „pidulikku“ algust jooksewad käskjalad terwe sõjamineisteriumi 170 tuba ja kantseleid läbi, teatades, et „nüüd algab...“. Kõik jooksewad waatama. Kogutakse staabi kantseleisse. Loosimine algab. Meeled ärewil. Oodatakse, kes wõidab.

Pärast süwendati asja. Et otsekohe wäljamaksetawa raha eest piletid raske müüa, siis leiti uus kombinatsioon ja abiks wõeti krediit. Piletid anti ilma puhta rahata wälja, aga raha wõeti pärast palgast maha, missuguseks otstarbeks pikad nimekirjad kokku seati.

Kõnesolewad nimekirjad wõiksid harulduste harrastajate kogudes wäga auwäärilise paiga leida: seal on leida sõjamineisteriumi käskjalgade ja uksehoidjate kõrwal kõikide ministeeriumi „suurte“ nimesid. Ainukene koht, kus walitsemas demokraatlikus ja üheõiglus: polkowniku kõrwal reamees, polkowniku õigustega kantseleiülema kõrwal masinakirjutaja — kõik püüdnud taskukella wõi binooklit!

Eeskujule leidis järeltegijaid. Loosimise taud laienes. Ja taud hakkas külge igale mehele. Wanade asjade asemel tulid loosimisele uued kulduurid jne., mille eest kümnetuhandelised summad sisse wõeti. Loosimisele lasti sõrmuseid, binookleid, hõbe portmoneesid, terweid kastitüüsi raamatuid, partiid wasikanaku jne.

Loosimisi korraldati igal nädalal, wahest isegi paar korda nädalas. Loositud asja wõitja loosis selle uuesti wälja.

Loosimiseks osteti asju täiturult ja äridest. Asjade pealt teeniti 100—300 protsenti. Iseäranis spetsialiseerunud sel alal olewat keegi sõjawäeametnik J.

Peatada pikemalt nende „äride“ juures oleks asjata, kuid sõjamineisteriumis walitsewad õhkkonda peegeldab see küllalt. Ainuke lootus, et uus walitsus ka siin oma sõna ütlemata ei jäta.

WÄÄRNÄHTUSED MAAREFORMI TEOSTAMISEL.

Et sellel alal meil wastawad wõimud oma oskamatu, saamatu wõi muu lubamata tegewusega rahwa keskel usku demokraatliku korra sisse kõigutawad, sellest on küllalt ja iga sammu peal juttu olnud. Kuid mitmesugu wõõrsammude juures tuleb ikka ja alati jällegi peatada. Kõige walusamaks ja kõige rohkem kõneainet andwamaks oli ja on maaküsimus — maareformi teostamine. Selle tõenduseks ja pildistuseks olgu järgmised näitused:

W i r u m a a l nõudis Mäetaguse walas elutsew Oskar Simson, et temale, kui wabadussõjast osawõtnud sõdurile, saaks Pagari mõisast krunt nr. 30 jäetud, mida ka lubati. Sel põhjal muretseis Simson omale seemet, loomi ja wastawa inwentaari. Et aga asi wenis, pööras Simson riigimaade ülema poole, et see wastawa korralduse teeks. Wiimane saatis 4. juunil s. a. Simsoniga Mäetagusele 5. skp. ringkonnawalitsejale ettekirjutuse, et krunt nr. 30 Pagari mõisast Simsonile wälja antaks. 5. jsk. ringkonna walitseja käskis Simsonil weel nädal aega oodata, mille järele ta wiimaks teatas, et krunt nr. 30 on Pagari mõisa endisele omanikule Schillingile antud. Olgu tähendatud, et nimetatud Schillingi käes on juba kolm krunti postijaama jaoks, üks krunt sõdurimaad ja wiinawabriku krunt. Nüüd anti talle ka sõdur Simsoni krunt wien-daks.

W õ r u m a a l anti Moisekatsi mõisa süda seakaswatuse seltsile ja just sellepärast, et sinna Wenemaalt tulnud sise-ministri wend Einbund walitsejaks määrati. Sellesama Einbundi wabastamine Narwa karantiinist enne seaduslikku tähtaega sünnitas omal ajal kõmu.

W i l j a n d i m a a l anti Puijatu mõisast kindral Lillile maad. Kui kindral Lill end Puijatust lahti ütles, asendati teda Waltu mõisasse ja Puijatu lubati demobiliseeritud suurtükiwäe ohwitserile herra Hans Uibo'le. Et Uibo juba 1921. a. saadik kandideeris Püssi, Erra ja Wihula mõisast antawate kohtade peale, aga alati ilma jäi, sest muu seas öeldi, et Wihula Schuberti proua olewat neiupõlwes Inglismaa alam olnud ja sellepärast mõis planeerimisele ei tule, siis palus Uibo põllutöoministri abilt herra Raamot'ilt kirjalikku tõendust, et tema tõesti Puijatu mõisast tüki maad omale saab, et julgesti wõiks inwentaari muretsemisele asuda. Herra Raamot andis sõna, et kee-

gi temalt enam Puijatu't käest ära ei wõta. Uibo muretseis 2 hobust, 6 lehma, adrad ja äkked, kuid põllutöoministeeriumi ilmudes, saab ta wastuse, et Puijatu't tema ei saa, sest Waltu mõis ei meeldiwat kindralile ja nüüd olewat Puijatu ikkagi kindral Lill'i oma. Et Uibol tarwilik inwentaar osalt muretsetud, siis ei jää muud järele, kui nõuda, et talle vähemalt Waltustki maad antaks. Kuid temale wastatakse umbes selles mõttes, et ega maa hobune ei ole, mida paristakse. Imelik küll: ühele oli ta paristamiseks, aga Uibo'le mitte. Nii üksikud lookesed näitawad, missugustes kättes meie maareformi teostamine on; lopsakalt õitseb ülekohus, omakasu ja onupoja poliitika. Riigikogu peab siin kiire korras samme asuma, et riigimaade ülemate ja ringkonnawalitsejate instituut kaoks ja et rewideerimise teel kõik kuriteod sellel alal päewawalgele tuleks, ning süüdi olewad wõimukandjad wastutusele wõetaks. Loodame, et Rahwuslik-Wabamõelne partei, kes seni truiit igasuguste wäärnähtuste wastu wõidelnud, ka siin oma kaaluwa sõna ütlemata ei jäta. J.

RIIGIHUWIDE „KAITSMINE.“

Kauemat aega seisis Tallinna sadamas aurik „Inspektor“ ja kõdunes. 1922. a. kewadel wõtsid Sadamatehased selle laewa enese kätte ja remonteerisid ta sõiduwõimuliseks, laewale nimeks pannes „Leidus“. Sai laew remonteeritud, anti ta rendile Tarwit. Keskühisusele, Rendist saadud raha läks remondikulu tasumise peale. Täna wu ei wõtnud Tarw. Keskühisus laewa enam enese kätte, sest oli omandanud ise laewa.

Selle järele pakuti laewa enampakkumisteel teistele. Enampakkumistele rentijaid ei ilmunud. Peale enampakkumiste ilmus keegi Tallinna elanik ja tahtis laewa ära rentida, pakkudes umbes 100.000 mk. kuus, peale selle kõik laewa ülewõlpidamise kulud. Sadamatehased olid rentimisega päri ja leping saadeti aprillikuul riigikontrolli kinnitamiseks.

Aga aurik „Leidus“ ei ole seni end weel paigast liigutanud, kuid aprillikuust kuni juulikuuni, mis warsti kätte jõuab, on kolm kuud. Selle aja sees oleks Sadamatehased praegu õhusolewast riigirahast, mis „Leiduse“ remondiks läks, umbes 300.000 kätte saanud, riik oleks tolli- ja sadamamaksude näol tulu wõtnud, ligi kümnekond merimeest oleks kolme kuu jooksul juba tööd leidnud ja ettewõtja

oleks ka teeninud. Kõik see on aga praegu olemata — riigikontrolli armust. Asjalugu on nimelt nii, et kui Sadamatehastest lepingu projekt riigikontrolli läks, siis seal korraga seisukohale asuti, et laewa võib ettevõtja kätte ainult sel juhtumisel anda, kui ettevõtja tehastele sisse maksab terwelt selle summa, mis tehased on remonidiks kulutanud. See summa on midagi paari miljoni ümber. Et paar miljoni sisse maksta, selleks peaks laew suuremat tulu andma, kui seda „Leidus“ suudab anda, ja oleks võimalik paar miljoni sisse maksta, ei pruugiks ettevõtjal laewa rentimise, waid laewa ostmise peale mõelda. Sellepärast on asi surnud punktil. Laew seisab ja võimalik, et ta, kui midagi erakorralist ei juhtu, seisma jääb seniks, kui terve ta wäärtus nulli peale langeb. Siis oleks wist küll riigi huwid kõrge kontrolli arwates kaitstud!?

MITTEÕIGLASEST TULUMAKSU MÄÄRAMISEST

maksuinspektorite poolt on juba palju kirjutatud. Et see wäärnähtus aga kaduda ei taha, kinnitas järgmine hiljuti sündinud lugu.

Tallinnas, Niine t. peab keegi naisterahwas E. T. õmblustöökoda. T.-l on toita peale mehe, wabadussõja inwaliidi, weel kolm alaealist last.

Tulumaksu lehes andis T. oma täielise rahalise läbikäigu üles, s. o. 87.000 mk., kuid maksuinspektori juures tõsteti see ootamata 300.000 marga peale. T. oli sunnitud wastulause sisse andma, mille järel lõpuks tema läbikäigu summast 60.000 mk. maha arwati.

Ülejäänud summa 240.000 mk. on ikkagi ligi kolm korda suurem, kui tegelikult olema peaks.

Millega põhjendati sarnast suurt tulumaksu määramist, jääb küll wist wastawa maksuameti saladuseks. Maksuamjad panewad kõik lootused uue walituse peale, sest iga erakond ju lubas enne walimisi maksude poliitikat muuta.

RIIGIKONTROLLIST.

Hiljuti käis ajalehest läbi lühike teade, et üks kontrollnõukogu liige koosolekul äkitselt suri. Seekord ei olnud ligemalt äratähendatud üldised asjaolud, mis selle sündmuse taga peitusid. Nüüd võib olla selgitab selle sündmuse warjukulgi ehk hiljuti awaldatud Riigikontrolööri päewa-

käsk, mis ühtlasi heidab heledat walgust seal walitsewa üldise korra ja kultuurilise tasapinna peale. Päewakäsus kontrollnõukogu liigetele öeldakse: „Wiimasel ajal ettetulnud wahejuhtumiste ärahoidmiseks kontrollnõukogu koosolekutel ning waamastel **asjaliku, kaine ja rahuliku** töötamiskorra maksmapanemiseks määran kindlaks järgmise mõtteawalduskorra:

Koosolejad woiwad sõna saada ainult juhataja kaudu. Wahelkõnelemised on keelatud.

Keelatud on **haawawate ning pilkawate** märkuste tegemine juuresolejate ning wastuwaidlejate kohta, samuti **karjuwa tooni tarwitamine**, sest et kõik kontrollnõukogu liikmed praegu normaal kuulmisega on.

Kes neid nõudmis silmas ei pea, seda kutsub juhataja korrale. Kui juhataja märkus tähelpanemist ei leia, kutsub juhataja teist korda korrale, kui ka seda silmas ei peeta, lõpetab juhataja koosoleku.

Päewakäsule on alla kirjutatud kontrollnõukogu esimees Oinas.“

KAHLBERGIAADA TALLINNA-HAAPSALU RAHUKOGUS.

Kõmurikkas Aliide Kahlbergi briljantide protsess on peale pooleteiseaastalist kohtuuurimist Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsustada antud.

Tartu-Wõru Rahukogu, kus nimetatud salakauba asi pikemat aega peatas — andis mingisugustel põhjustel asja Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsustada. Loodame et Tallinna Haapsalu-Rahukogu ükskord oma kaaluwa ja erapooletu otsusega selle asjale lõpu teeb, mis omal ajal ja ka osalt praegu edasi laeneid lööb. „Pilk“.

300.000 RAHARAISKAMINE.

Tallinna kodanik Erich T. teenis kauemat aega sõjawäe trükikojas, kus käesolewa aasta aprillikuul juhataja kohuseid täites kuu ülejääki 300.000 mk. renteisse ära ei maksnud. Uuele juhatajale trükikoda üle andes näitas ta aga kwiitungi ärakirja ette, kuna originaal sõjaministeriumis pidi olema. Rewideerimisel tuli aga ilmsiks, et renteist niisugust kwiitungi üldse wälja pole antud. Peale mainitud 300.000 marga oli T. waremalt tellimise rahadest 20.000 mk. omandanud. Raisatud summast on T. üle 200.000 mk. tagasi maksnud, kuna oma tegevuse eest tal kohtus wastust anda tuleb,

WAIKE KÜSIMUS RIIGIKOGU KANTSELEI JUHATAJALE.

14. weebbruaril 1922. a. anti Riigikogu kantselei juhataja nimele palwekirj, mis ka wastawa tempelmargiga oli warustatud. Nüüd on sellest ligi poolteist aastat mööda, kuid kõrge kogu kantselei juhatus ei ole seni tarwilikuks pidanud ennast wastusega waewata. Palwekirja sisseandja pööras ka isiklikult kantselei juhataja poole, kuid et wiimane tööga liig koormatud ütles olewat, siis ei antud küsijale ka mingit wastust.

Et see wast esimene juhtumine pole, wõib ju iseenesest arwata. Kuid meid huwitab järgmine küsimus, mille peale, loodetawasti, ka kantselei juhatajal ehk aega jatkub wastata ka meie kaudu, ehk kohe palwekirja sisseandjale. (Aadress: Johan Laurits, Alemanni t. 52, k. 7.)

Kas on Wabariigis mingisugused määrused olemas, mis kohustawad palwekirjade sisseandjatele teatud aja jooksul wastust andma, ja kui on, siis kui pika aja jooksul. Kas wältab see harilikult 1½ aastat, wõi mõni wast weel pikemat aega?

Arwame et wastus rahuldab ka edaspidiseid Riigikogu kantselei juhatusse poole pööravaid isikuid.

„WALWEL“ ON ÕIGUS.

Omalajal ilmus „Walwes“ pikem kirjeldus pealkirja all „Siseministeriumi kabareest“ Selles kirjutuses näidati, et waatamata kõigest meie politsei välisest korrapäralikkusest, politsei kõlblise tasapinna arendamiseks weel palju teha tarwis. Kujutati, kuidas siseminister Einbundi poolt asutatud politseinikkude klubi mitte kõblusetunnete arendamiseks ei ole loodud, waid just meie politseinikkude peale demoraliseriwalt mõjub, sest see on kujunenud õieti joogikohaks, kuna kultuurikandjad tegurid puuduwad.

Selle meie kirjutuse wastu tõstis siseminister Einbund kohtu ees kaebuse. Nüüd on kohtu-uurija peale asja läbiwaatamist „Walwe“ kirjutuse leidnud tõepõhjal seiswat ja prokurööri kaudu siseministri kaebuse kohtule lõpetamiseks ette kannud.

J.

PUHAS ASI.

Hiljuti oli nii seltskonnas kui ka ajakirjanduses põnewaks kõneaineks mitmemiljonilise riigiwaranduse leidmise asi

Dwiigateli tehases, mille ülesandjateks olid Dwiigateli wabriku teenijad.

Nüüd töid ajalehed jälle teate, et see asi riigiwaranduse ülewõtmise komisjoni poolt läbi waadatud, kusjuures selgunud, et riigil mingisuguseid warandusi Dwiigatelis ei ole.

Arusaamatuks jääb, missugustel põhjustel siis niisugused kõmulised asjad tekiwad, kuna hiljem nad ikka tühjaks lähewad. Kas ei mängi siin jälle osa mõningad kõrwalised mõjud, sest kuuldawasti olla peale asja ülewõtmist wabriku juhti w juut kõige kibedamalt ametis olnud kõrgemate wõimude treppide kulumisega. Isegi altkäemaksu olla ta ühele asjaajajale riigikontrolli ametnikule pakkund. Imelik, miks juut puhta ja selge asja juures siis nii ärewusse sattus ja isegi lubamatuid wõtteid pidi tarwitama? Kes seletab mõistatuse?

KUIDAS „ONUPOJAD“ SOOJE KOHTE SAAWAD.

Minewal aastal teenis Mõnistes, Wõrumaal, ringkonna walitsejana keegi E. Lillemägi. Umbruskonna elanikkude ja mõisateenijate keskel kuuldus L. tegewuse kohta palju nurinat. Lõpuks läks asi nii kaugele, et Wõrumaa riigimaade ülema poolt L. ettepanek tehti, hooletu ametkohuste täitmise pärast ametist lahkuda, tema möödunud tegewuse kohta aga alustati juurdlus.

Hiljuti wiibis L. jälle Mõnistes, kus ta tuttawatele, et tema endisest weel parema koha on saanud, seekord riigi raudteel warustuse tegewuse alal, suurema ladu juhatajana. Selle koha saamiseks olla temal mõjuw eestkostja olnud.

Imelik on nähtus, kuidas wõib hooletu mõisawalitseja raudteel ladujuhatajaks olla! Huwitaw, kes oli see „onu“, kes sarnase minewikuga mehe sooja kohale upitas? Mõnistlane.

Järgmine „Wa'we“ nummer ilmub tarwiduse järele.

Kõik laulupidule sõitjad

tellivad enesele

Rahmuslik-Wabameelse
partei häälekandja

„Eesti“

Ilmub praegu kord nädalas
igal laupäeval

Tellimise hind 20 mk. kuus üksik numbri hind 5 mk.

Toimetuse ja talituse:

Tallinn, Wiru tänaw № 16, telefon 4-99